

MIRA TODOROVA

Ivo Dimcsev összetett egyénisége*

Ivo Dimcsev: *Lili Handel*, 2005, fotó: Révész Róbert

Ivo Dimcsev koreográfus és előadóművész, aki számos nívós díjat nyert már el Európában és Észak-Amerikában egyaránt. A neve kortárs tánc és performansz kategóriában mára fogalomként vált a fesztiválokon. A bolgár közeg eleinte sem esztétikailag, sem strukturálisan nem tudta befogadni a művész „szürreális” jelenlétét. Néhány évvel később, miután Ivo külföldön tanult és dolgozott világszerte sikereket ért el, a

bolgár közeg már jóval nyugodtabban és nyitottabban viszonyult munkásságához. Véleményem szerint annak oka, hogy stílusa (bármennyire sokoldalú is legyen az!) a kezdetekben nehezen talált befogadó közönségre, a színpadi művészetek iránti klasszikus attitűdön keresendő, mely az évtizedeken át tartó szocialista realizmus, valamint az azt megelőző, sebtében átértelt avantgárd eredménye. A performansz, ahogyan a modern tánc is, az absztrakt kifejezőmódok csúcspontjára helyezkedik el. Ezek a műfajok előtérbe helyezik a testet, az előadás aktusát, annak fizikai és materiális megvalósítását, valamint a plasztikus, akusztikus és vizuális kifejezési módokat, és ezekkel az eszközökkel próbálnak felfedni egy fikcionális világot, megteremteni az illúzióját valami olyasminak, ami valójában nem létezik. Mindez ellentétben áll a klasszikus színház „szemiotikai” attitűdjével, mely elsősorban nyelvi eszközökkel operál és csak kisebb hangsúlyt fektet a plasztikus elemekre.

Ivo Dimcsev állandó szereplője a nemzetközi fesztiválok színpadjainak, melyek számára egyformán vonzó a művész organikus egyedisége, modern kifejezőmódjának ismert és újraelalkotott művészi fogásai, valamint kivételes perfekcionizmusa, mellyel átadja plasztikus rendkívüliségét. A koreográfia fogalmának különböző értelmezéseit alkalmazza. Esetében nem általános értelemben vett koreográfiáról beszélhetünk, mely mozgások komponálását jelenti, olyan mozgásokat, melyek ideákat és érzelmi állapotokat sugallnak, történeteket mesélnek el vagy ideológiát közvetítenek, de nem is arról a koreográfiáról, mely a mozgást és a test belső logikáját kutatja. Ivo Dimcsev nem szimbólumokat komponál, hanem gátlástalanul

* A szöveg eredeti megjelenés helye: *Abitare*, 2013. 08. 07.

ontja magából azt, ami foglalkoztatja, ez pedig nem más, mint az, ahogyan az érzékeny, nyughatatlan, ambivalens test magába szippantja, valamint szociális, politikai, gazdasági és művészi szempontból reagál arra a kulturális közegre, amelyben jelen van. Ez az energia a *live art*-ra vagy a *happeningre* emlékeztet, de nem a spontaneitás szempontjából, hanem mint az emberi lény legmélyéről fakadó közvetlen reakciója saját, a világban betöltött helyzetére. Teszi mindezt anélkül, hogy ez átvénné a helyét az általa bemutatott mozdulatok, látvány és hang világ alkotta, kivételesen precíz partitúrának.

Ivo Dimcsev munkássága a színház, a performansz, a modern tánc és a fizikai installáció határán helyezhető el. Már pályája kezdetén megmutatkozott kíváncsisága a különböző technikák és praktikák iránt, amelyek segítségével egyre távolabb tolta saját testének korlátait. A művész 2001-ben színre vitte az *Alvó kutya* című *butoh* japán kortárs tánc stílusú előadást, amelyben Masaki Iwana is aktívan közreműködött. Ez volt az első kísérlet Bulgáriában e technika bemutatására, mely a test belső feszültségén alapul, s amelyet külsőre minimális, fokozottan kontrollált plasztikus mozdulatok alkotnak. A *butoh* tánc többnyire nyugalmi állapotok hosszú sora, megszakítva mikro-mozdulatokkal, melyek kivételes koncentrációt és precizitást követelnek.

Ivo Dimcsev a *Lili Handel – vér, költészet és zene a fehér kokott budoárból*¹ (2005) című szülő előadásával tett szert a világhírnévre, melyet több mint ötszázszor adott elő. A művész teljességgel elsajátította a különböző kiegészítő eszközök – hang, mozgás, beszéd – használatát, méghozzá oly módon, hogy közülük egyik sem dominál. Ezek kölcsönösen kiegészítik egymást, gazdagabbá téve így a művész színpadi jelenlétét. Ebben az előadásban a művész először énekel, a test mint zenei eszköz foglalkoztatja. Lili Handel alakjában egy olyan testet formál meg, aki önmaga válik műalkotássá. Élő műtárgy, aki azt árulja, ami éppen történik vele: miután a közönség előtt egy fecskendővel vért vett magától, árverésre bocsátja azt. A performanszban részt vevő test valójában nem testesül meg, nem absztrahálódik személyiséggé, azaz rajta kívüli jellé, hanem a test maga a kulturális történet helyszíne, annak a társadalmi interakciónak a helyszíne (még az előadás pillanatában is), amelyben az létrejön, és amelyet a színpadon megformál.

Ivo Dimcsev egyik legérdekesebb előadása azokból a tapasztalatokból táplálkozik, melyeket az elismert osztrák szobrász, Franz West munkáiból merített. Az *I-On*² (2011) című szülő előadásban a koreográfus különös kölcsönhatásba lép a híres szobrász alkotásaival. Franz West munkásságát a műalkotás és a befogadó közti kapcsolat iránti alapvető érdeklődése ihleti. West úgy véli, hogy az ún. „adaptívai” (angolul *adaptives*, németül *Passstücke*) csak akkor kapják meg teljes körű státuszukat műalkotásként, ha kapcsolatba kerülnek az emberi találékonysággal, mely a használat sajátos rendszerébe kényszeríti őket. A tárgyak valamilyen módon furcsák, kényelmetlenek, esetlenek és különösek, értékük éppen nyitott kódjukban és absztraktságukban rejlik. Ivo Dimcsevnek sikerül örült zabolátlanságával, mely kívül áll minden koncepción és performativitáson, rátalálnia erre a megnevezhetetlen „jellemzőre”. A performansz jó humorérzék, tehetség és találékonyság jellemzi az örültség stílusában, de ez nem nevetséges, hanem stílusosan groteszk és abszolút utánozhatatlan. E tár-

¹ Az előadás a THEALTER Fesztiválon 2005-ben volt látható Szegeden, majd 2006-ban újra visszatért a Régi Zsinagógába. (a szerk. megj.)

² Az előadás a THEALTER Fesztiválon 2012-ben volt látható. (a szerk. megj.)

gyaknak a mértékét kivételesen érzékeny módon határozza meg a diszharmonikusságukkal létrehozandó harmonikus vibráció folyamata során.

Az *I-on* szóló projekt az *X-on* című előadásá növi ki magát, amelyben Hrisztian Bakalov, Veronika Zot és Yen Yi-tzu is részt vesznek. Franz West adaptívái közé Ivo Dimcsev belopja a már említett *Lili Handel* elemeit is. Lili Handel úgy viselkedik, mint egy önfejű díva, aki mindenkit leigáz oly módon, hogy a többieket a saját kivételéseivé változtatja. A művészet tárgyai milyen módon tudnak manipulálni, ha egyszer már önálló életre keltek? A művészeti piac területén megjelenő spekulációk nem engednek-e teret a múzeumok és galériák tárgyaira vonatkozó manipulációs mechanizmusoknak? Ez a performansz egyik olyan témája, mely átszövi Ivo Dimcsev munkásságát.

A *P project* című darabban, melyet a bécsi Impulstanz fesztiválon mutatott be 2012-ben, a művész először bízott meg a közönségben mint társszerzőben, s az előadás dramaturgiáját a közönség kegyeire bízta. A koreográfus a közönség soraiból hív fel embereket a színpadra, hogy fizetés ellenében teljesítsenek különböző műsorszámokat, kezdve az ártatlan versek írásától a táncoláson és a csokolózáson át a szex szimulálásáig. Az előadásnak, a művészi gyakorlatoknak és az intim emberi kölcsönhatásoknak eme *jam session*ébe Ivo Dimcsev szabadon, kontroll nélkül kapcsolódik be (már amennyire ez lehetséges egy megrendezett színpadi szituáció esetében) a véletlen kutatva. Minél emancipáltabb, szabadabb és együttműködőbb a néző, annál jobban teljesül a véletlen alkalmazott képlete. Az előadás könnyedén eljátszadódik minden emberi tevékenység kezdeti motivációjával, a fogyasztói kultúrával, a művészeti piaccal, valamint a kötöttségből és a kontextualitásból adódó manipulálhatósággal. Míg szórakoztat, az előadás észrevétlenül arra provokálja a közönséget, hogy bátran nézzen szembe saját határaival, és lépjen át azokon.

A koreográfus egyik utolsó projektje a *Fest* (2013), amelyben a művész a kortárs művészet megvesztegethetőségével foglalkozik, valamint a fesztiválokkal, melyek kiszolgáltatott helyzetben vannak a politikával és a politikai mechanizmusokkal szemben. A művészetek már nem azt a romantikus korszakot élik, amikor egyértelmű, hogy mi az igaz és mi nem, hogy mi az értékes és szép, és mi nem. Minden csak megegyezés kérdése, szó szerint és metaforikus értelemben is. Valaminek az értéke csupán az adott szituációban történő megegyezéstől és a kontextustól függ. Ily módon a fesztivál egyfajta emanációja a korrumpálódott művészet működésének, mely a kölcsönös hasznon/előnyön/kihasználáson/megegyezésen alapul, az alkotó/előadás/művészet ideiglenes értékelése/jelölése céljából. Egy nagy átfogó szabályozó rendszer hiánya, amelyhez viszonyítva értékelődik fel az adott művészi gesztus, ahhoz a helyzethez vezet, hogy egy más természetű elképzelés beavatkozik a művészi folyamatokba, és eldönti, hogy mi a jó és értékes, és mi nem az. Ezeket az esztétikai kategórián túli „találkozásokat” Ivo Dimcsev végletesen és groteszkül jeleníti meg a testiségen, az erotikán, sőt néha a pornográfián keresztül, mely elemek a korrumpálódott rendszerben, a romantikus szerelmi diskurzuson kívül is működnek.

Ivo Dimcsev előadásait intenzív emocionális és változatos technika jellemzi, széles spektrumuk a betegességtől az iróniáig, az önletrajziségtől a fikciótól, a szépségtől a rútsáig, a valóságtól a szürrealizmusig, az organikuságtól a precíz műszakisáig terjed, aminek hatására összemosódnak a különböző gesztusok és ábrázolások.